

Dit rapport is een uitgave van het NIVEL.
De gegevens mogen worden gebruikt met
bronvermelding.

Mobiliteit van bedrijfsartsen

L. Hingstman
L.F.J. van der Velden
S. Schepman

U vindt dit rapport en andere publicaties van het NIVEL in PDF-format op: www.nivel.nl

ISBN 978-90-6905-975-4

<http://www.nivel.nl>

nivel@nivel.nl

Telefoon 030 2 729 700

Fax 030 2 729 729

©2009 NIVEL, Postbus 1568, 3500 BN UTRECHT

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het NIVEL te Utrecht. Het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning in artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoud

Voorwoord	5
Samenvatting	7
1 Inleiding	9
2 Methode	11
2.1 Bestaande gegevensbronnen	11
2.2 Analyse van vacature gegevens	11
2.3 Aanvullende gegevensverzameling via schriftelijke vragenlijst	12
3 Ontwikkelingen in aantal en kenmerken van bedrijfsartsen	15
3.1 Aantal werkzame bedrijfsartsen	15
3.2 Leeftijd en geslacht	15
3.3 Omvang werkzaamheden	17
3.4 Opleiding	18
3.5 Conclusie	18
4 In- en uitstroom van bedrijfsartsen	19
4.1 Grote Arbodiensten	19
4.2 “Kleine” Arbodiensten	20
4.3 Zelfstandig en freelance bedrijfsartsen	23
4.4 Conclusie	25
5 Vacatures voor bedrijfsartsen	27
5.1 Vacatures in vierde kwartaal van 2008	27
5.2 Ontwikkelingen in aantal vacatures	28
6 Conclusies	29
Literatuur	31

Voorwoord

Het onderzoek naar de mobiliteit van bedrijfsartsen is met subsidie van het Capaciteitsorgaan uitgevoerd door het NIVEL. Vanuit het Capaciteitsorgaan is het onderzoek begeleid door de Kamer Sociale Geneeskunde waarin de volgende leden zitting hebben:

Organisaties van beroepsbeoefenaars

Dhr. B.J. Burggraaff
Mw. H.M. Sachse-Bonhof
Dhr. J.B.J. Drewes
Dhr. R.H.C.J. Mentink
Dhr. F.G. Vlutters (adviserend lid)

Organisaties van opleidingsinstellingen/werkgevers

Dhr. H. Kroneman
Mw. I. Steinbuch
Mw. V.R.E. Verdegaal
Dhr. M.H. Waterman

Utrecht , september 2009

Samenvatting

De ontwikkeling van de capaciteit aan bedrijfsartsen staat sterk onder invloed van de veranderde wetgeving vanuit het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De onzekerheid omtrent de consequenties van de veranderingen in de Arbowet voor de positie van de bedrijfsarts was voor het Capaciteitsorgaan aanleiding om in 2006 geen advies uit te brengen over het benodigd aantal bedrijfsartsen in de toekomst. Met betrekking tot de ontwikkelingen in het aantal bedrijfsartsen constateerde het Capaciteitsorgaan in haar Capaciteitsplan 2008 dat er in de afgelopen jaren enerzijds veel vacatures voor bedrijfsartsen zijn, maar dat er anderzijds door veranderingen in Arbowet in 2005/2006 diverse Arbodiensten veel bedrijfsartsen hebben afgestoten. Om voor het specialisme bedrijfsartsen in de toekomst betrouwbare capaciteitsramingen te kunnen uitvoeren wil het Capaciteitsorgaan meer inzicht krijgen in bovengenoemde discongruentie, waarbij vooral gekeken moet worden of het volgen van aantallen vacatures een adequaat instrument is voor het vaststellen van de onvervulde vraag, cq tekorten of overschotten aan bedrijfsartsen.

Om bovengenoemde vragen te kunnen beantwoorden is in deze studie onder andere gebruik gemaakt van vragenlijsten die uitgezet zijn onder een steekproef van grote en kleine Arbodiensten en onder zelfstandige, freelance werkzame bedrijfsartsen. Daarnaast zijn de vacatures voor bedrijfsartsen zoals die in de Arbeidsmarktmonitor van Medisch Contact worden gepubliceerd nader geanalyseerd.

Op basis van de antwoorden op de vragenlijsten is berekend dat er in 2008 naar schatting 1.925 geregistreerde bedrijfsartsen werkzaam zijn in Nederland. Het grootste deel (61%) is in dienst bij de vijf grootste Arbodiensten, 22% bij de 69 kleine Arbodiensten en 18% is als zelfstandige/ freelance bedrijfsarts werkzaam. Daarnaast zijn er naar schatting nog zo'n 150 basisartsen als bedrijfsarts werkzaam. Deze laatste groep vinden we vooral bij de grote Arbodiensten.

Dat er naar alle waarschijnlijkheid een stevige concurrentie is tussen de verschillende Arbodiensten blijkt uit het feit dat in de afgelopen jaren een deel van de Arbodiensten personeel heeft moeten afstoten, maar dat een ander deel sterk is gegroeid. Een deel van de afgestoten bedrijfsartsen blijkt voor zich zelf begonnen te zijn. Naar schatting zijn er in 2008 rond de 350 zelfstandige en freelance bedrijfsartsen. Sinds 2006 is dit aantal met circa 39% gestegen.

Als wordt gekeken naar de verwachtingen van de Arbodiensten ten aanzien van het totaal aantal geregistreerde bedrijfsartsen binnen hun organisatie ontstaat geen eenduidig beeld. Van de 69 kleine Arbodiensten verwacht iets meer dan 30% enige uitbreiding, terwijl rond de 16% verwacht dat er zal worden ingekrompen.

Bovengenoemde uitkomsten duiden op een hoge mobiliteit van bedrijfsartsen. Dit zou een verklaring kunnen zijn voor het relatief grote aantal vacatures voor bedrijfsartsen in de Arbeidsmarktmonitor van Medisch Contact. Toch kunnen er vraagtekens geplaatst worden bij deze aantallen. In het onderhavige onderzoek is aan de Arbodiensten ook gevraagd hoeveel vacatures men heeft voor een geregistreerde bedrijfsarts. Dan blijkt dat het aantal vacatures bij de Arbodiensten bijna de helft lager is dan op basis van de Arbeidsmarktmonitor zou worden verondersteld. Om dit verschil nader te onderzoeken

zijn de vacatures uit Arbeidsmarktmonitor van Medisch Contact aan een nadere analyse onderworpen. Uit deze analyse blijkt dat op een deel van vacatures (18%) niet alleen geregistreerde bedrijfsartsen mogen solliciteren maar ook basisartsen. Het aantal vacatures voor geregistreerde bedrijfsartsen zou dus wel eens lager kunnen zijn dan tot nu werd aangenomen. Dit zou betekenen dat het volgen van het aantal vacatures voor bedrijfsartsen uit de Arbeidsmarktmonitor van Medisch Contact wellicht geen adequaat instrument is om inzicht te geven in situatie op de arbeidsmarkt voor geregistreerde bedrijfsartsen. In de afgelopen jaren werd een deel van de functies die tot dan toe door geregistreerde bedrijfsartsen werden vervuld in toenemende mate door basisartsen (arboartsen) bekleed. Overigens zijn het nog geen grote aantallen. Bij de grote Arbodiensten gaat het om circa 13% van de functies en bij de kleine Arbodiensten om 2% van de functies.

Om voor bedrijfsartsen adequate capaciteitsramingen te kunnen uitvoeren zullen verschillende gegevensverzamelingen opgezet moeten worden. Om inzicht te krijgen in de omvang van de te verwachten uitstroom zullen gegevens op individueel niveau verzameld moeten worden en niet via de Arbodiensten. Individuen kunnen aangeven wanneer men is gestopt of wanneer men van plan is te gaan stoppen en welke redenen daaraan ten grondslag liggen of hebben gelegen. Overigens moet worden geconstateerd dat op basis van de huidige leeftijdsopbouw van bedrijfsartsen op korte termijn een groot aantal bedrijfsartsen met de werkzaamheden zal stoppen; 14% van de geregistreerde bedrijfsartsen is ouder dan 55 jaar. Hierbij geldt de kanttekening dat niet bekend is of deze geregistreerde bedrijfsartsen ook (nog) werkzaam zijn. Het ontbreken van adequate gegevens over het aantal werkzame bedrijfsartsen is eveneens een belangrijke omissie in de informatievoorziening over bedrijfsartsen. Om inzicht te krijgen in zowel het aantal werkzame bedrijfsartsen als de in- en uitstroom zullen regelmatig vragenlijsten moeten worden uitgezet onder een steekproef geregistreerde bedrijfsartsen.

Naast aanbodgegevens zullen voor de capaciteitsramingen ook gegevens over de vraag noodzakelijk zijn. Een vragenlijst onder de Arbodiensten lijkt daarvoor een geschikte methode. Daarmee kan het aantal vacatures in beeld gebracht worden en de verwachtingen omtrent het toekomstig personeelsbestand, uitgesplitst naar type functie (geregistreerde bedrijfsarts, Arbo/basisarts of bedrijfsarts in opleiding).

De conclusie is dat voor het uitvoeren van capaciteitsramingen voor bedrijfsartsen de huidige informatievoorziening ontoereikend is. Daartoe is het noodzakelijk om op reguliere basis zowel een gegevensverzameling onder de individuele geregistreerde bedrijfsartsen uit te voeren als onder de Arbodiensten. De rol van de Arbeidsmarktmonitor van Medisch Contact is in deze niet meer als een eerste indicator voor mogelijke ontwikkelingen op de arbeidsmarkt voor bedrijfsartsen.

1 Inleiding

Binnen de sociale geneeskunde zijn twee hoofdrichtingen te onderscheiden te weten “Arbeid en Gezondheid” en “Maatschappij en Gezondheid”. De bedrijfsartsen maken samen met de verzekeringsartsen deel uit van de hoofdrichting “Arbeid en gezondheid”. In totaal zijn er per 1 januari 2008 rond de 2.100 geregistreerde bedrijfsartsen (waarvan 1.880 werkzaam) en 1.100 verzekeringsartsen. In dit rapport beperken we ons tot de bedrijfsartsen.

De ontwikkelingen in het aantal werkzame bedrijfsartsen staan sterk onder invloed van veranderende wetgeving vanuit het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De onzekerheid omtrent toekomstige veranderingen in de wetgeving was voor het Capaciteitsorgaan aanleiding om vanaf 2006 geen advies uit te brengen over het benodigd aantal op te leiden bedrijfsartsen (Capaciteitsorgaan 2005, Capaciteitsplan 2008). Ontwikkelingen die in de afgelopen jaren van grote invloed zijn geweest op het aantal werkzame bedrijfsartsen zijn de veranderingen in de Arbo-wetgeving in 2005/2006. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid wilde de regeldruk van de Arbo-wet voor bedrijven verminderen door werkgevers niet meer te verplichten om zich aan te sluiten bij een Arbodienst. Daarmee is de concurrentie tussen de Arbodiensten toegenomen. Verder zijn de Arbodiensten niet meer gebonden aan harde afspraken over het aantal gekwalificeerde bedrijfsartsen in relatie tot het aantal werknemers dat zij in de bedrijven in zorg hebben. In plaats van gekwalificeerde bedrijfsartsen wordt dan ook in toenemende mate gebruik gemaakt van zogenaamde Arbo-artsen. Dit zijn basisartsen zonder een vervolgopleiding als bedrijfsarts.

In de loop van 2005 zijn de Arbodiensten begonnen personeel af te stoten, waaronder de bedrijfsartsen. Een deel hiervan is als zelfstandig of als freelance bedrijfsarts aan de slag gegaan. In het Capaciteitsplan 2008 wordt gemeld dat het aantal zelfstandig gevestigde bedrijfsartsen waarschijnlijk is gestegen van 100 naar circa 200 (Capaciteitsplan 2008). Een ander deel van de afslanking vond plaats via natuurlijk verloop en tenslotte werd een deel van de bedrijfsartsen gedetacheerd bij het (UWV)(herkeuringen).

Een van de gevolgen van bovengenoemde ontwikkelingen is dat de instroom in de opleiding tot bedrijfsarts vrijwel volledig stil is komen te vallen. Het Capaciteitsorgaan verwacht dan ook dat in de komende jaren het aantal bedrijfsartsen verder zal afnemen tot ongeveer 900 in 2019.

Aan de andere kant constateert het Capaciteitsorgaan dat er in de afgelopen jaren nog veel vacatures voor bedrijfsartsen zijn (Capaciteitsplan 2008). Dit blijkt onder andere uit de Arbeidsmarktmonitor van Medisch Contact (Crommentuyn 2008). In absolute aantallen vacatures scoren de bedrijfsartsen altijd erg hoog in deze monitor. De vraag is hoe dit valt te rijmen met het feit dat diverse Arbodiensten juist bedrijfsartsen afstoten.

De meest voor de hand liggende reden zou de grote absolute omvang van het specialisme (op twee na grootste specialisme) kunnen zijn. Zou het blijvend hoge aantal vacatures voor bedrijfsartsen wellicht ook te maken kunnen hebben met het feit dat bedrijfsartsen vooral in dienstverband werken en er dus vaker sprake is van wisseling van banen dan bijvoorbeeld bij de zelfstandig gevestigde medisch specialisten? Aan de andere kant zou het ook te maken kunnen hebben met de moordende concurrentie tussen Arbodiensten en

de grote klanten van Arbodiensten die sneller van Arbodienst wisselen. Dit betekent dat er enerzijds bedrijfsartsen afgestoten moeten worden maar dat er anderzijds weer vraag is naar bedrijfsartsen. In het Capaciteitsplan 2008 van het Capaciteitsorgaan wordt dit omschreven als de “stoelendans” van bedrijfsartsen en klanten.

Om voor de bedrijfsartsen goede capaciteitsramingen te kunnen uitvoeren zal onder andere meer inzicht nodig zijn in de ervaren discongruentie tussen de omvang van de uitstroom van bedrijfsartsen en het grote aantal vacatures. In dit kader wordt in dit onderzoek antwoord gegeven op de volgende drie onderzoeksvragen:

1. Wat is de verhouding tussen het aantal bedrijfsartsen dat wordt afgestoten en het aantal vacatures voor bedrijfsartsen?
2. Is het volgen van het aantal vacatures voor bedrijfsartsen een adequaat instrument voor het vaststellen van de onvervulde vraag, c.q. tekorten of overschotten aan bedrijfsartsen?
3. Wat leren we hiervan voor het maken van eventuele nieuwe toekomstvoorspellingen voor bedrijfsartsen?

Op welke wijze bovengenoemde vragen worden beantwoord wordt beschreven in hoofdstuk twee. Alvorens in te gaan op ontwikkelingen in het aantal vacatures wordt in hoofdstuk drie een korte uiteenzetting gegeven van ontwikkelingen in het aantal en kenmerken van bedrijfsartsen in de afgelopen 10 jaar. In hoofdstuk vier wordt ingegaan op de in- en uitstroom van bedrijfsartsen. Ontwikkelingen in het aantal vacatures komen in hoofdstuk vijf aan de orde. Tot slot wordt hoofdstuk zes antwoord gegeven op de vraag of er een adequaat ramingsinstrument is voor de beroepsgroep bedrijfsartsen.

2 Methode

Voor het onderzoek naar de mobiliteit van bedrijfsartsen worden verschillende gegevensbronnen gebruikt

2.1 Bestaande gegevensbronnen

Om inzicht te krijgen in het aantal en de kenmerken van bedrijfsartsen zullen gegevens gebruikt worden uit onderzoeksrapporten van het Capaciteitsorgaan. Verder zal gebruik gemaakt worden van gegevens die door het NIVEL in 2004/2005 in opdracht van Capaciteitsorgaan zijn verzameld onder een steekproef van circa 4.000 artsen. Tot deze groep behoorden ook de bedrijfsartsen. In totaal zijn 345 bedrijfsartsen aangeschreven waarvan 51% op de vragenlijst hebben gerepsondeerd. In de vragenlijst is onder andere gevraagd of men werkzaam is en voor hoeveel fte en in welk type instelling de werkzaamheden worden uitgevoerd.

2.2 Analyse van vacature gegevens

Een belangrijke bron om inzicht te krijgen in de mobiliteit van bedrijfsartsen is een analyse van de vacaturegegevens. Daartoe zijn gegevens gebruikt van de Arbeidsmarktmonitor van Medisch Contact. Op verzoek van het NIVEL heeft Medisch Contact in 2008 extra gegevens verzameld binnen hun reguliere monitor. Tot op heden werd bij het verzamelen van vacatures voor bedrijfsartsen geen onderscheid gemaakt tussen een geregistreerd bedrijfsarts en de overige type artsen die op een vacature voor een bedrijfsarts kunnen solliciteren. Er zou dus wat ruis kunnen zitten in de gepubliceerde cijfers over het aantal vacatures voor bedrijfsartsen. Om hierin wat meer helderheid te krijgen is afgesproken dat de vacatures voor bedrijfsartsen uitgesplitst worden naar type arts. Dit betekent dat alle vacatures in het laatste kwartaal van 2008 nader zijn geanalyseerd. Daarbij is de volgende opsplitsing in type vacatures gehanteerd:

- voorkeur voor een geregistreerd bedrijfsarts;
- basisarts of (geregistreerd) bedrijfsarts;
- basisarts;
- geregistreerd bedrijfsarts of bedrijfsarts in opleiding;
- bedrijfsarts in opleiding.

Om ook iets over ontwikkelingen in de afgelopen jaren te kunnen zeggen zijn door Medisch Contact alle vacatures vanaf het tweede kwartaal 2006 nader geanalyseerd, waarbij vooral is gekeken hoe vaak in voorgaande jaren vacatures voor de functie van bedrijfsarts een basisarts wordt gevraagd.

2.3 Aanvullende gegevensverzameling via schriftelijke vragenlijst

Om het functioneren van de arbeidsmarkt voor bedrijfsartsen wat beter in beeld te brengen is in november/december 2008 een korte vragenlijst uitgezet onder Arbodiensten en zelfstandige/Freelance bedrijfsartsen. Aan de hand hiervan willen we vooral inzicht krijgen in de in- en uitstroom.

De namen en adressen van de Arbodiensten zijn verkregen van de Nederlandse Vereniging voor Arbeids en Bedrijfsgeneeskunde (NVAB). De namen van de zelfstandige en freelance bedrijfsartsen zijn beschikbaar gesteld door de Vereniging Zelfstandige en Freelance Bedrijfsartsen (ZFB).

Voor wat betreft de Arbodiensten gaat het in totaal om 77 organisaties. Wij hebben aan de NVAB expliciet gevraagd om de vijf grootste Arbodiensten (meer dan 60 bedrijfsartsen in dienst) apart aan te duiden. Besloten is om alle 72 kleine en 5 grote Arbodiensten schriftelijk te enquêteren.

Voor wat betreft de zelfstandige en freelance bedrijfsartsen geldt dat er 160 leden zijn van de ZFB. Uit deze groep is een aselechte steekproef van 60 personen aangeschreven.

Voor zowel de Arbodiensten als de zelfstandige/freelance bedrijfsartsen is dezelfde vragenlijst gebruikt. Allereerst is gevraagd naar het totaal aantal werkzame bedrijfsartsen in 2006 en 2008 uitgesplitst naar registratiestatus (geregistreerd als bedrijfsarts, in opleiding tot bedrijfsarts, overige artsen). Hiermee kan inzicht verkregen worden in de ontwikkelingen in het aantal werkzame bedrijfsartsen. Vervolgens zijn enkele vragen opgenomen over de omvang van de in- en uitstroom over de periode 2006-2008, eveneens uitgesplitst naar registratiestatus. Voor wat betreft de instroom is gevraagd waar de starters daarvoor werkzaam waren en over de bedrijfsartsen die zijn uitgestroomd is gevraagd waar men (waarschijnlijk) naar toe is gegaan.

Tot slot zijn enkele vragen opgenomen over het huidige aantal vacatures en toekomstverwachtingen ten aanzien van de uitbreiding of inkrimping van het aantal bedrijfsartsen. Aangezien vooral de grote Arbodiensten aanvankelijk nauwelijks op de vragenlijst reageerden is voor deze groep een verkorte vragenlijst opgesteld en nogmaals verzonden.

Respons

Van de 72 zogenaamde “kleine” Arbodiensten bleken er drie niet meer als Arbodienst te functioneren. Dit betekent dat in totaal 69 “kleine” Arbodiensten een vragenlijst hebben ontvangen. Na een rappelbrief bedroeg de uiteindelijke respons 55%.

Van de 5 “grote” Arbodiensten hebben 4 de vragenlijst (gedeeltelijk) ingevuld. Hiervan hebben 3 Arbodiensten de vragenlijst redelijk ingevuld. Dit betekent dat geen volledig beeld geschetst kan worden omtrent de ontwikkelingen binnen de grote Arbodiensten. Daarmee blijft een belangrijk deel van de arbeidsmarkt – naar schatting de helft – buiten beschouwing.

Uit het bestand van de ZFB (160 namen en adressen) is een aselechte steekproef van 60 personen aangeschreven. De uiteindelijke respons bedroeg 63%.

Tabel 2.1: Responsgegevens

	Populatie	Steekproef	Ingevuld retour	Respons
Grote Arbodienst	5	5	4	60%-80%
Kleine Arbodienst	69	69	38	55%
Zelfstandig/freelance	160	60	38	63%

Representativiteit

Helaas beschikken we niet over achtergrondgegevens van de drie onderscheiden groepen, zodat het niet mogelijk is om te onderzoeken of de respondenten afwijken van de non-respondenten. Het blijft dus de vraag of de kleine Arbodiensten met weinig bedrijfsartsen in dienst meer of minder hebben gerespondeerd dan kleine Arbodiensten met veel bedrijfsartsen in dienst.

Ondanks dat geen duidelijkheid is omtrent de representativiteit van de respondenten is er toch voor gekozen om op basis van de binnengekomen vragenlijsten de uitkomsten te vertalen naar landelijke gegevens. Dit betekent overigens wel dat de uitkomsten met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden.

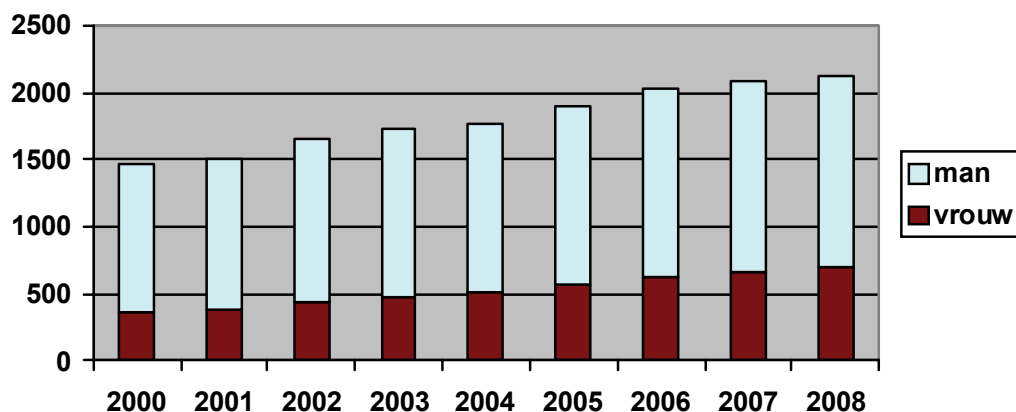
Om de uitkomsten te vertalen naar landelijke gegevens zijn wegingsfactoren gebruikt. Voor wat betreft de “kleine” Arbodiensten is de volgende wegingsfactor berekend: $69/38 = 1,82$. Voor wat betreft de zelfstandige en freelance bedrijfsartsen geldt een wegingsfactor van $160/38 = 4,21$. Voor de grote Arbodiensten zijn geen wegingsfactoren gebruikt en worden alleen cijfers gepresenteerd over de vier die wel (gedeeltelijk) hebben gereageerd.

3 Ontwikkelingen in aantal en kenmerken van bedrijfsartsen

3.1 Aantal werkzame bedrijfsartsen

Helaas is er op landelijke schaal geen registratie van werkzame bedrijfsartsen. Om toch een idee te krijgen hoeveel bedrijfsartsen er werkzaam zijn wordt in eerste instantie gekeken naar het aantal geregistreerde bedrijfsartsen. Immers alle bedrijfsartsen die de opleiding tot bedrijfsarts hebben voltooid staan ingeschreven in het register van de SGRC. Uit figuur 3.1 blijkt dat het absoluut aantal geregistreerde bedrijfsartsen is toegenomen van 1.463 in 2000 tot 2.130 in 2008. Dit betekent in de afgelopen acht jaar een groei van 45%. De beroepsgroep bedrijfsartsen is qua aantal geregistreerden dan ook een van de grotere specialismen. Alleen de huisartsen en de psychiaters scoren hoger. In 2000 was 24% van de geregistreerde bedrijfsartsen vrouw. In 2008 bedroeg dit 32%.

Figuur 3.1: Absoluut aantal geregistreerde bedrijfsartsen naar geslacht per 1 januari

Bron: SGRC.

Het aantal geregistreerde bedrijfsartsen geeft geen inzicht in het aantal werkzame bedrijfsartsen. In het Capaciteitsplan 2008 wordt op basis van NIVEL onderzoek vermeld dat in het jaar 2000 naar schatting 1.400 bedrijfsartsen werkzaam waren en in 2007 circa 1.880 ofwel een toename van 34% in zeven jaar (5% per jaar). Gezien de geringere groei in de afgelopen jaren is de schatting dat er in 2008 circa 1.925 bedrijfsartsen werkzaam zijn.

3.2 Leeftijd en geslacht

Uit tabel 3.1 blijkt dat iets meer dan 40% van de geregistreerde bedrijfsartsen ouder is dan 50 jaar. Vergeleken met andere specialismen worden de bedrijfsartsen dan ook gekenmerkt door de oude leeftijdsopbouw. De groep 50+ zal binnen 15 jaar vanwege

leeftijd het beroep verlaten. Overigens zal een deel van hen waarschijnlijk al niet meer werkzaam zijn als bedrijfsarts.

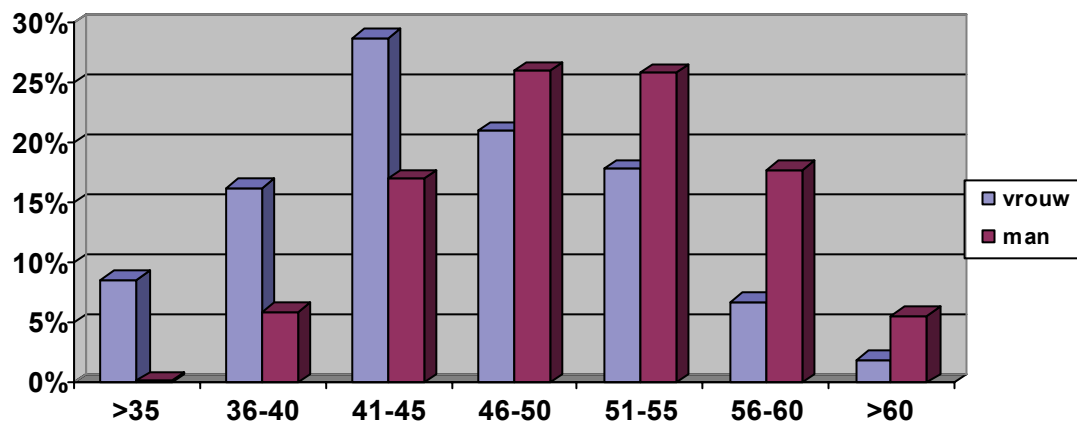
Tabel 3.1: Absolute en relatieve leeftijdsverdeling van geregistreerde bedrijfsartsen naar geslacht per 31 december 2007

	Mannen		Vrouwen		Totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%
26-30	-	-	1	0,1	1	0,0
31-35	29	0,2	52	7,5	81	3,8
36-40	86	5,9	112	16,2	198	9,3
41-45	245	17,0	198	28,7	443	20,8
46-50	374	26,0	145	21,0	519	24,7
51-55	371	25,8	123	17,8	494	23,2
56-60	254	17,7	47	6,8	301	14,1
>60	80	5,6	13	1,9	93	4,4
Totaal	1.439	68%	691	32%	2.130	100,0

Bron: SGRC.

Dat in de afgelopen jaren de instroom van vrouwelijke bedrijfsartsen is toegenomen zien we ook terug in figuur 3.2. De vrouwen hebben een veel jongere leeftijdsopbouw dan de mannen. Zo blijkt bijvoorbeeld dat 24% van de vrouwelijke bedrijfsartsen jonger is dan 40 jaar, tegenover slechts 6% van de mannen.

Figuur 3.2: Leeftijdsverdeling geregistreerde bedrijfsartsen per 31 december 2007

Bron: SGRC.

3.3 Omvang werkzaamheden

Op basis van gegevens uit de NIVEL enquête uit 2004/2005 is berekend dat de bedrijfsartsen gemiddeld 0,84 fte werkzaam zijn (tabel 3.2). Daarbij geldt dat de mannen een hoger gemiddelde hebben (0,90 fte) dan de vrouwen (0,70 fte).

Uit tabel 3.2 kan verder worden afgeleid dat 47% meer dan 0.80 fte werkzaam is. Dit geldt in grotere mate voor de mannen (65%) dan voor de vrouwen (13%)

Tabel 3.2: Relatieve verdeling van de omvang van de gemiddelde werkweek (fte) van bedrijfsartsen naar geslacht in 2004/2005

Omvang werkzaamheden	Mannen(%)	Vrouwen(%)	Totaal(%)
0,20 fte	4,4	1,4	2,9
0,20 - 0,40 fte	5,1	16,0	9,2
0,40 - 0,60 fte	3,7	28,9	12,2
0,60 - 0,80 fte	25,7	42,0	31,2
0,80 - 1,00 fte	61,0	11,6	44,3
1 fte (fulltime)	4,4	1,4	2,9
Totaal (abs)	136	69	205
Totaal (%)	100%	100%	100%
<i>Gemiddeld aantal fte</i>	<i>0,90 fte</i>	<i>0,70fte</i>	<i>0,84fte</i>

Bron: NIVEL-enquête 2004/2005.

Uit tabel 3.3 kan worden afgeleid dat de omvang van gemiddelde werkweek van bedrijfsartsen in de leeftijdsklasse tussen 45 en 54 jaar het hoogst is. Dit geldt zowel voor mannen als vrouwen, waarbij moet worden aangetekend dat de vrouwen een lager gemiddelde hebben dan de mannen. De bedrijfsartsen ouder dan 60 jaar hebben de laagste gemiddelde werkweek. Voor zowel de mannen als de vrouwen wordt in die leeftijdsgroep een gemiddelde van 0,60 fte gemeten. Het grootste verschil tussen mannen en vrouwen zien we in de leeftijdsgroep 55-59 jaar; mannen hebben gemiddelde van 0,88 fte en vrouwen 0,60 fte

Tabel 3.3: Gemiddelde omvang van de werkweek (fte) van bedrijfsartsen naar geslacht en leeftijd in 2004/2005

Leeftijd	Mannen	Vrouwen	Totaal
<39	0,88	0,75	0,80
40-44	0,91	0,70	0,82
45-49	0,92	0,73	0,87
50-54	0,87	0,85	0,86
55-59	0,88	0,60	0,81
>60	0,60	0,60	0,60
Totaal	0,90	0,70	0,84

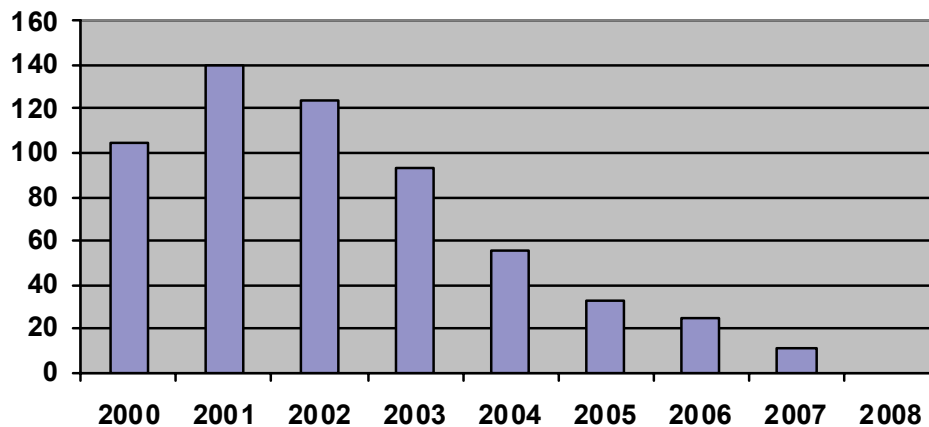
Bron: NIVEL-enquête 2004/2005.

Op basis het gemiddeld aantal fte is berekend dat in 2007 het totaal aantal fte aan werkzame bedrijfsartsen 1.579 fte bedraagt.

3.4 Opleiding

In de inleiding is reeds aangegeven dat de instroom in de opleiding vanaf 2001 drastisch is gedaald. Dat zien we terug in figuur 3.3. In 2001 bedroeg de instroom in de opleiding tot bedrijfsarts nog 140. Dit daalde naar een instroom van 11 personen in 2007. Deze 11 personen bestaan uit 6 mannen en 5 vrouwen. Het totaal aantal bedrijfsartsen in opleiding bedroeg 174 in 2007, waarvan 45% vrouwen.

Figuur 3.3: Omvang van de jaarlijkse instroom in de opleiding voor bedrijfsarts

Bron:SGRC.

3.5 Conclusie

Gezien de leeftijdsopbouw zullen in de komende jaren relatief veel bedrijfsartsen uitstromen; bijna 19% is ouder dan 55 jaar. Aan de andere kant moet worden geconstateerd dat de instroom in de opleiding vrijwel is gedecimeerd. Dit betekent dat in de komende jaren vanuit de opleiding nog maar weinig bedrijfsartsen op de arbeidsmarkt zullen instromen. Of er daardoor tekorten gaan ontstaan heeft onder andere ook te maken met de vraag naar bedrijfsartsen en in hoeverre de werkzaamheden van bedrijfsartsen door andere beroepsgroepen opgevangen (kunnen) worden; bijvoorbeeld basisartsen. In het volgende hoofdstuk wordt hier verder op ingegaan.

4 In- en uitstroom van bedrijfsartsen

De bestaande gegevensbronnen geven geen inzicht in de omvang van de in- en uitstroom van bedrijfsartsen. Daartoe zou er een registratie van werkzame bedrijfsartsen operationeel moeten zijn. Om toch enig inzicht te krijgen in de mobiliteit van bedrijfsartsen is een vragenlijst uitgezet onder Arbodiensten en zelfstandige/freelance bedrijfsartsen.

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste uitkomsten van deze vragenlijst besproken.

Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen de volgende drie groepen:

- “grote” Arbodiensten;
- “kleine” Arbodiensten;
- zelfstandige freelance bedrijfsartsen.

4.1 Grote Arbodiensten

Aantal werkzame bedrijfsartsen

Helaas zijn de gegevens over de vijf grootste Arbodiensten niet volledig. Eén Arbodienst heeft de vragenlijst helemaal niet ingevuld. De vragenlijsten van de overige vier grote Arbodiensten zijn vaak onvolledig ingevuld. Dat geldt met name voor vragen die betrekking hebben op het arbeidsaanbod in het verleden. Dit betekent dat het niet mogelijk is om over de groep landelijke uitspraken te doen, zeker als het om absolute aantallen gaat. In tabel 4.1 zien wij dat in deze vier Arbodiensten in totaal 908 geregistreerde bedrijfsartsen werkzaam zijn. Daarnaast hebben deze vier Arbodiensten 142 basisartsen en 69 bedrijfsartsen in opleiding in dienst.

Om enig inzicht te krijgen hoeveel bedrijfsartsen in totaal bij de vijf “grote” Arbodiensten werkzaam zijn moeten we de gegevens van zowel de “kleine” Arbodiensten en de zelfstandig gevestigde bedrijfsartsen er bij betrekken. Uit de analyses onder de kleine Arbodiensten (paragraaf 4.2) en zelfstandig gevestigde/freelance (paragraaf 4.3) blijkt dat bij deze twee groepen naar schatting 721 geregistreerde bedrijfsartsen werkzaam zijn. Als we vervolgens weten dat er naar schatting rond de 1.925 werkzame bedrijfsartsen zijn dan zou daaruit met enige voorzichtigheid kunnen worden afgeleid dat er bij de enige overgebleven “grote” Arbodienst naar schatting 296 geregistreerde bedrijfsartsen werkzaam zijn.

Tabel 4.1: Aantal werkzame bedrijfsartsen bij vier “grote” Arbodiensten in 2008

Type bedrijfsarts	Aantal
- Geregistreerd bedrijfsarts	908
- Basisarts	142
- Bedrijfsarts in opleiding	69
- Verzekeringsarts	0

Bron: NIVEL-enquête 2008.

In- en uitstroom

In hoeverre in de afgelopen twee jaar bij de “grote” Arbodiensten het aantal bedrijfsartsen toe -of afgenomen is kan wederom door het ontbreken van gegevens niet veel over gezegd worden. De twee Arbodiensten die de vraag volledig hebben ingevuld melden dat in de periode 2006-2008 het aantal geregistreerde bedrijfsartsen met 4% is afgenomen. Het aantal basisartsen zou met 10% zijn afgenomen en het aantal bedrijfsartsen in opleiding met circa 65%.

Vacatures

Aan de Arbodiensten is gevraagd of er sprake is van onder- of overbezetting. Twee Arbodiensten geven aan dat er sprake is van een onderbezetting. Eén Arbodienst meldt dat er op dit moment sprake is van een passende bezetting en één Arbodienst geeft aan dat men te maken heeft met een overbezetting. De vier “grote” Arbodiensten hebben in totaal 6 vacatures voor een geregistreerde bedrijfsarts op een totaal van 908 geregistreerde bedrijfsartsen (< 1%).

Toekomstverwachtingen

Als wordt gevraagd wat de verwachtingen zijn ten aanzien van de totale formatie aan bedrijfsartsen in de komende drie jaar dan meldt één Arbodienst dat naar alle waarschijnlijkheid het aantal geregistreerde bedrijfsartsen binnen hun organisatie met circa 12% zal toenemen. Eén Arbodienst verwacht geen verandering en een derde Arbodienst meldt dat bij hen naar verwachting sprake zal zijn van een krimp van rond de 5%. Voor wat betreft het aantal basisartsen verwacht het merendeel van de grote Arbodiensten geen verandering. Eén Arbodienst verwacht dat het aantal basisartsen bij hen met circa 15% zal toenemen. Deze Arbodienst heeft overigens reeds relatief veel basisartsen in dienst. De meeste grote Arbodiensten verwachten geen veranderingen ten aanzien van het aantal bedrijfsartsen in opleiding.

Concluderend kan worden gesteld dat ten aanzien van de mobiliteit van bedrijfsartsen grote verschillen zijn tussen de “grote” Arbodiensten. Dit betekent dat bij de ene organisatie bedrijfsartsen worden afgestoten en bij de andere juist een groei verwacht wordt. Dit zou een deel van de hoge mobiliteit van bedrijfsartsen kunnen verklaren.

4.2 “Kleine” Arbodiensten

Aantal werkzaam

Uit tabel 4.2 blijkt dat in 2008 naar schatting 420 personen als bedrijfsarts werkzaam zijn bij een van de 69 onderscheiden “kleine” Arbodiensten. Verreweg het grootste deel (92%) is als geregistreerd bedrijfsarts werkzaam. Circa 5% is werkzaam als bedrijfsarts in opleiding en rond 2% is basisarts. In de periode 2006- 2008 is het totaal aantal werkzame bedrijfsartsen bij de onderzochte “kleine” Arbodiensten afgenomen met 18 personen. Als een onderscheid wordt gemaakt naar kwalificatie achtergrond dan blijkt dat het aantal geregistreerde bedrijfsartsen is afgenomen van 393 in 2006 naar 384 in 2008, ofwel een afname van 2,3%. Bij alle overige typen bedrijfsartsen nam het aantal ook af, waarbij vooral het aantal bedrijfsartsen in opleiding sterk is afgenomen. Dit komt overeen met de

uitkomsten in paragraaf 3.5 waarin is geconstateerd dat de instroom in de opleiding voor bedrijfsarts sterk is gereduceerd.

Deze uitkomsten moeten overigens met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Immers Arbodiensten die in de periode 2006-2008 van het toneel zijn verdwenen blijven in de analyse buiten beschouwing. Dit zou kunnen betekenen dat de afname nog wat hoger is geweest. Mogelijk is ook dat de andere Arbodiensten deze artsen hebben overgenomen.

Uit tabel 4.2 kan verder worden afgeleid dat het gemiddeld aantal fte in de periode 2006-2008 in de 69 onderzochte Arbodiensten iets is toegenomen. Dit betekent dat weliswaar het aantal bedrijfsartsen in die periode iets is afgenomen maar dat het totaal aantal fte aan bedrijfsartsen nauwelijks is veranderd.

Tabel 4.2: Aantal werkzame bedrijfsartsen bij “kleine” Arbodiensten naar kwalificatie achtergrond in 2006 en 2008

	2006	2008	Vershil
	personen	personen	personen
Geregistreerd bedrijfsarts	393	384	-9
Basisarts	7	7	-
Bedrijfsarts in opleiding	30	23	-7
Verzekeringsarts	6	4	-2
Overig	2	2	-
Totaal	438	420	-18
<i>Gemiddeld aantal fte</i>	<i>0,67 fte</i>	<i>0,70 fte</i>	
<i>Totaal aantal fte</i>	<i>293,5 fte</i>	<i>294,0 fte</i>	

Bron: NIVEL-enquête 2008.

In- en Uitstroom

Aan de Arbodiensten is gevraagd hoeveel bedrijfsartsen in de periode 2006-2008 zijn gestart met hun werkzaamheden (*instroom*) en hoeveel er zijn vertrokken (*uitstroom*), uitgesplitst naar kwalificatie achtergrond. Uit tabel 4.3 blijkt dat in de genoemde periode van twee jaar 66 geregistreerde bedrijfsartsen zijn ingestroomd en 71 zijn vertrokken. Op jaarbasis betekent dit een instroom van bijna 9% en een uitstroom van iets meer dan 9%.

Tabel 4.3: In- en uitstroom van bedrijfsartsen in de periode 2006-2008

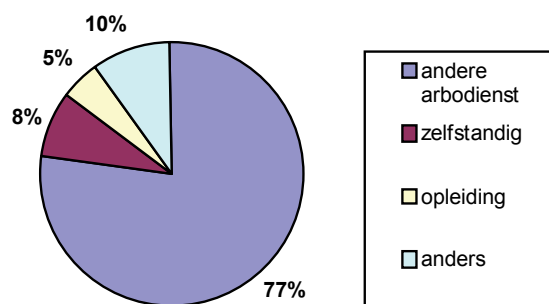
	Instroom	Uitstroom
Geregistreerd bedrijfsarts	66	71
Basisarts	0	0
Bedrijfsarts in opleiding	7	6
Verzekeringsarts	2	2
Overig	0	0
Totaal	75	79

Bron: NIVEL-enquête 2008.

Als vervolgens wordt gevraagd naar de herkomst van de “instromers” dan blijkt dat verreweg het grootste deel (78%) daarvoor bij een andere Arbodienst heeft gewerkt (figuur 4.1). Circa 8% was werkzaam als zelfstandig/freelance bedrijfsarts en 5% als bedrijfsarts in opleiding.

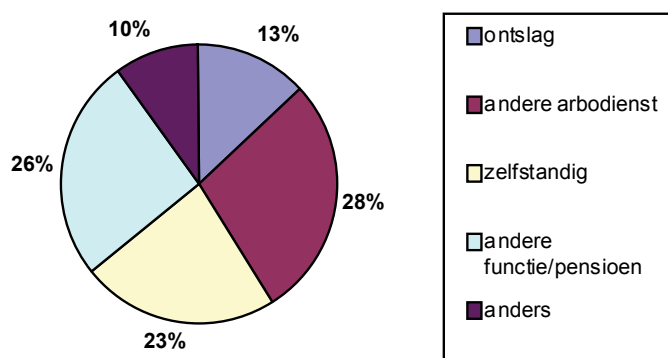
Als vervolgens wordt gekeken waar de vertrekkers naar toe zijn gegaan dan blijkt dat in 13% van de gevallen sprake is van een gedwongen ontslag (figuur 4.2). Circa 28% is naar een andere Arbodienst gegaan en 23% is als zelfstandig/freelancer aan de slag gegaan. Rond de 26% is met pensioen of in een geheel andere functie gaan werken.

Figuur 4.1: Herkomst van de instromers kleine Arbodiensten in de periode 2006-2008

Bron: NIVEL-enquête 2008.

Figuur 4.2: Reden vertrek en bestemming van uitstromers kleine Arbodiensten in de periode 2006-2008

Bron: NIVEL-enquête 2008.

Vacatures

Aan de Arbodiensten is gevraagd of er sprake is van onder- of overbezetting. Het grootste deel (76%) geeft aan dat er sprake is van een passende bezetting. Bij circa 18% is sprake van een onderbezetting en bij slechts 3% overbezetting. In geval er sprake is van onderbezetting geeft meer dan de helft (57%) aan dat dit het gevolg is van een bewust beleid. Een derde deel stelt dat er onvoldoende gekwalificeerd personeel beschikbaar is. Als wordt gevraagd of men momenteel één of meer vacatures heeft dan blijkt dat bij 23% van de “kleine” Arbodiensten het geval. In totaal gaat het bij die 69 Arbodiensten om 25 vacatures. Dit betekent bij 420 werkzame geregistreerde bedrijfsartsen een vacaturegraad van 5,9%. Overigens gaat het in vrijwel alle gevallen om een vacature voor een geregistreerd bedrijfsarts.

Toekomstverwachtingen

Van de 69 onderzochte Arbodiensten met in totaal circa 420 bedrijfsartsen in dienst geeft 44% aan dat men verwacht dat het aantal geregistreerde bedrijfsartsen binnen hun organisaties in de komende drie jaar niet zal uitbreiden of inkrimpen. Ongeveer een derde deel verwacht een uitbreiding en 17% verwacht dat het aantal bedrijfsartsen bij hun organisatie zal inkrimpen. Voor wat betreft het aantal basisartsen wordt door verreweg het grootste deel (87%) geen verandering verwacht; 4% verwacht dat het zal inkrimpen en 8% weet het niet. Vergelijkbare percentages vinden we terug voor het aantal bedrijfsartsen in opleiding. Alhoewel daarbij moet worden aangetekend dat 10% van de Arbodiensten verwacht dat het aantal bedrijfsartsen in opleiding in de komende drie jaar zal uitbreiden.

4.3 Zelfstandig en freelance bedrijfsartsen

Aantal werkzamen

Uit tabel 4.4 blijkt dat er in 2008 naar schatting in totaal 350 zelfstandige en freelance werkende bedrijfsartsen zijn. Voor verreweg het grootste deel (97%) zijn het geregistreerde bedrijfsartsen en de rest is verzekeringsarts. Deze 350 bedrijfsartsen werken in totaal 255 fte. Dit betekent een gemiddelde van 0,73 fte.

Het totaal aantal zelfstandig gevestigde bedrijfsartsen is toegenomen van 265 in 2006 naar 350 in 2008, ofwel een groei van bijna 32%. Verder blijkt dat het gemiddeld aantal fte in 2008 hoger was (0,73fte) dan in 2006 (0,67fte). Dit betekent dat de groei van het aantal fte sterker is (39%) dan de groei van het aantal bedrijfsartsen (32%).

Tabel 4.4: Aantal zelfstandige en freelance werkzame bedrijfsartsen en aantal fte naar kwalificatie achtergrond in 2006 en 2008

	2006	2008	Vershil
	personen	personen	personen
Geregistreerd bedrijfsarts	248	337	89
Basisarts	-	-	-
Bedrijfsarts in opleiding	-	-	-
Verzekeringsarts	17	13	-4
Overig	-	-	-
Totaal	265	350	85
<i>Gemiddeld aantal fte</i>	<i>0,69 fte</i>	<i>0,73 fte</i>	
<i>Totaal aantal fte</i>	<i>182,0 fte</i>	<i>255,5 fte</i>	

In- en Uitstroom

In totaal zijn er in de periode 2006-2008 118 personen gestart in de functie van zelfstandige of freelance bedrijfsarts. Dit betekent op jaarbasis een instroom van bijna 20%. De uitstroom is veel geringer. Echter ook hierbij moet weer worden aangetekend dat de zelfstandige of freelance bedrijfsartsen die gestopt zijn veelal niet meer in het bestand van de ZFB zitten. Toch lijkt het niet onwaarschijnlijk dat de instroom in de groep zelfstandig gevestigde veel hoger is geweest dan de uitstroom. Dit wordt enigszins bevestigd door het feit dat het aantal zelfstandige en freelance bedrijfsartsen in de afgelopen drie jaar zeer sterk is gegroeid.

Tabel 4.5: In- en uitstroom van zelfstandige en freelance bedrijfsartsen in de periode 2006-2008

	Instroom	Uitstroom
Geregistreerd bedrijfsarts	118	17
Basisarts	-	-
Bedrijfsarts in opleiding	-	-
Verzekeringsarts	-	-
Overig	-	-
Totaal	118	17

Van de 118 personen die in de periode 2006-2008 als zelfstandige of freelance bedrijfsartsen zijn gaan werken is verreweg het grootste deel (64%) daarvoor werkzaam geweest bij een Arbodienst. Circa 36% was daarvoor ook als zelfstandig gevestigde of als freelancer werkzaam.

Vacatures

Aan alle zelfstandige en freelance werkzame bedrijfsartsen is gevraagd of er bij hun organisatie sprake is van onder- of overbezetting. Het grootste deel (86%) geeft aan dat er sprake is van een passende bezetting. Bij 6% is er sprake van een onderbezetting en bij 8% een overbezetting.

Van de 160 organisaties van zelfstandige en freelance werkende bedrijfsartsen zegt 13% dat er op dit moment één of meer vacatures zijn voor een geregistreerd bedrijfsarts. In totaal gaat het om 17 vacatures. Dit betekent een vacaturegraad van 4,8%.

Toekomstverwachtingen

Van de 160 organisaties van zelfstandige en freelance werkende bedrijfsartsen zegt 36% dat men verwacht dat in de komende drie jaar het aantal bedrijfsartsen bij hen zal worden uitgebreid. Het gaat dan voornamelijk om geregistreerde bedrijfsartsen; 47% verwacht geen verandering en 14% verwacht dat het aantal bedrijfsartsen zal inkrimpen. Als vervolgens wordt gevraagd om hoeveel personen en fte het zal gaan dan bedraagt het te verwachten saldo een toename van 84 geregistreerde bedrijfsartsen. Vertaald in het aantal fte zou het gaan om een toename van 60 fte aan geregistreerde bedrijfsartsen.

4.4 Conclusie

Helaas ontbreken er betrouwbare gegevens over ontwikkelingen in het aantal werkzame bedrijfsartsen. Dit betekent dat het moeilijk is om goede in- en uitstroomcijfers boven water te krijgen. Om hierover toch enig inzicht te geven is een vragenlijst uitgezet onder Arbodiensten. Op basis hiervan kunnen slechts voorzichtige schattingen gemaakt worden over het aantal werkzame bedrijfsartsen en de in- en uitstroom.

Met enige voorzichtigheid wordt geschat dat er 1.925 werkzame geregistreerde bedrijfsartsen zijn. Verreweg het grootste deel hiervan (61%) is werkzaam bij één van de vijf grote Arbodiensten. Circa 22% is werkzaam bij de 69 kleine Arbodiensten en 18% is als zelfstandige/freelance bedrijfsarts werkzaam. Naast de geregistreerde bedrijfsartsen zijn er naar schatting nog zo'n 150 basisartsen werkzaam als bedrijfsarts. Deze groep komen we voornamelijk tegen binnen de grote Arbodiensten. Dat geldt overigens ook voor de bedrijfsartsen in opleiding.

Voor wat betreft de in- en uitstroom geldt waarschijnlijk dat de uitstroom binnen de grote en kleine Arbodiensten iets groter is geweest dan de instroom. We zien dan ook in de periode 2006-2008 dat er geen grote veranderingen zijn geweest in het aantal werkzame bedrijfsartsen bij de genoemde Arbodiensten. Bij de kleine Arbodiensten is op jaarbasis sprake van een instroom van bijna 9% en een uitstroom van iets meer dan 9%. Dit is een eerste aanwijzing dat de mobiliteit binnen de Arbodiensten redelijk hoog is.

Bij de zelfstandige en freelance bedrijfsartsen ligt de instroom veel hoger dan de uitstroom. Het aantal zelfstandige en freelance bedrijfsartsen is in de afgelopen twee jaar met bijna 32% toegenomen. Een groot deel (61%) van deze instromers is daarvoor werkzaam geweest bij een Arbodienst. Ook daarmee wordt het beeld versterkt dat er binnen de beroepsgroep bedrijfsartsen sprake is van een hoge mobiliteit.

Tot slot is aan de Arbodiensten en de zelfstandig en freelance werkzame bedrijfsartsen gevraagd naar hun verwachtingen ten aanzien van het toekomstige aantal geregistreerde bedrijfsartsen binnen hun organisatie. Bij de grote Arbodiensten is geen eenduidig beeld te schetsen. Er zijn er die willen uitbreiden en er zijn er die verwachten dat er zal worden ingekrompen. Bij de kleine Arbodiensten en de zelfstandige en freelancers zegt iets minder dan de helft dat er geen veranderingen worden verwacht. Tussen 30 en 36%

verwacht enige uitbreiding en tussen de 14% en 17% verwacht dat er zal worden ingekrompen.

In onderstaande tabel worden de belangrijkste gegevens uit dit hoofdstuk samengevat.

	5 grote Arbodiensten	69 kleine Arbodiensten	Zzp 'ers	Totaal
Geregistreerde bedrijfsartsen 2006	-	393	248	
Geregistreerde bedrijfsartsen 2008	1204	384	337	1.925
Percentage dat groei verwacht	25%	33%	36%	
Percentage dat krimp verwacht	25%	17%	14%	
Aantal vacatures	6	25	17	48

5 Vacatures voor bedrijfsartsen

In hoofdstuk 4 is aangegeven hoeveel vacatures er zijn bij de Arbodiensten en de zelfstandige en freelance bedrijfsartsen. Een andere bron om inzicht te krijgen in het aantal vacatures op landelijke schaal is de Arbeidsmarktmonitor van Medisch Contact. Hierin wordt per kwartaal het aantal vacatures bij verschillende specialismen weergegeven en vervolgens vergeleken met het saldo van in- en uitstroom uit het register van het betreffende specialisme. In deze monitor wordt ook het aantal vacatures voor bedrijfsartsen gepubliceerd. Op deze wijze kan vanaf 2006 per kwartaal een overzicht van het aantal vacatures voor bedrijfsartsen gepresenteerd worden. Om de vacatures voor bedrijfsartsen verder uit te splitsen naar de gewenste kwalificatie achtergrond, is in het vierde kwartaal van 2008 als pilot deze uitsplitsing uitgevoerd. Helaas bleek het niet mogelijk om de vacatures uit het verleden (periode 2006-2008) uit te splitsen naar kwalificatieachtergrond. Daarentegen is wel gekeken naar alle advertenties vanaf 2006 waarin basisartsen worden gevraagd te solliciteren voor een baan als bedrijfsarts.

5.1 Vacatures in vierde kwartaal van 2008

In het vierde kwartaal werden in totaal 101 vacatures voor een bedrijfsarts geteld. In bijna 41% van de vacatures wordt expliciet om een geregistreerde bedrijfsarts gevraagd en in 27% wordt in de advertentie gemeld dat de voorkeur uit gaat naar een geregistreerde bedrijfsarts. In 18% van de advertenties wordt aangegeven dat ook basisartsen op de functie van bedrijfsarts kunnen solliciteren.

Tabel 5.1.: Aantal vacatures in vierde kwartaal 2008 naar kwalificatie achtergrond

Kwalificatie achtergrond	Aantal vacatures	%
Geregistreerde bedrijfsarts	41	40,5
Bij voorkeur geregistreerde bedrijfsarts	27	26,7
Basisarts of geregistreerde bedrijfsarts	18	17,8
Basisarts	9	8,9
Geregistreerde bedrijfsarts of bedrijfsarts in opleiding	6	5,9
Bedrijfsarts in opleiding	0	-
Totaal	101	100%

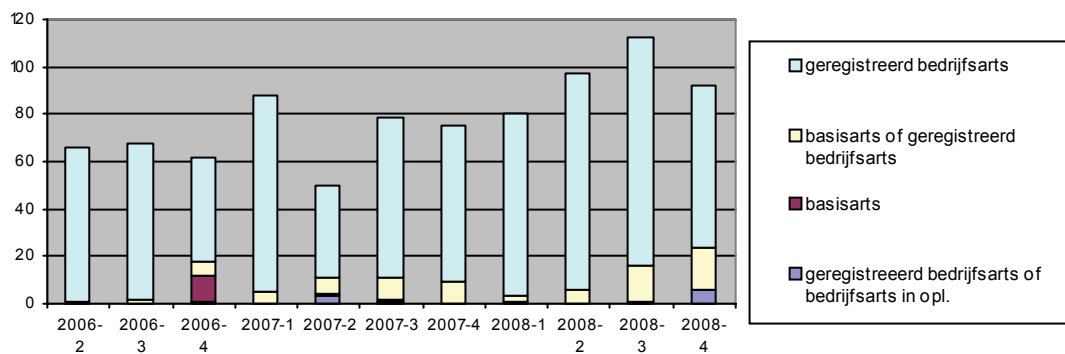
Bron: Arbeidsmarktmonitor Medisch Contact.

5.2 Ontwikkelingen in aantal vacatures

Uit figuur 5.1 blijkt dat het aantal vacatures voor bedrijfsartsen in 2006 schommelde rond de 60 per kwartaal. In de loop van 2007 nam het aantal vacatures iets toe tot gemiddeld 70 per kwartaal. In de eerste 3 kwartalen van 2008 nam het aantal vacatures snel toe tot 115 in het derde kwartaal. In het vierde kwartaal lag het aantal vacatures weer wat lager (101).

In verreweg het grootste deel van de vacatures wordt gevraagd naar een geregistreerde bedrijfsarts. Het aandeel advertenties waarin voor de functie van een bedrijfsarts ook een basisarts kan solliciteren is in de loop van 2008 toegenomen. In 2007 schommelde het rond de 15%.

Figuur 5.1: Aantal vacatures voor een bedrijfsarts naar kwalificatieachtergrond per kwartaal vanaf 2006

6 Conclusies

De belangrijkste aanleiding voor het uitvoeren van een studie naar de mobiliteit van bedrijfsartsen is de constatering van het Capaciteitsorgaan dat er in de afgelopen jaren enerzijds sprake zou zijn geweest van een verwachte hoge uitstroom van bedrijfsartsen maar dat er anderzijds veel vacatures geplaatst worden voor bedrijfsartsen. De vraag is of deze constatering juist is en welke gevolgen dat heeft voor het uitvoeren van capaciteitsramingen voor bedrijfsartsen.

Als we kijken naar het landelijke beeld dan moet in de eerste plaats worden geconstateerd dat het aantal werkzame bedrijfsartsen in de periode 2000-2007 met 5% per jaar is toegenomen. Dit betekent dat in de afgelopen jaren de instroom in het beroep hoger was dan de uitstroom. Als we vervolgens kijken naar de instroom in de opleiding dan is deze sinds 2000 drastisch afgenomen tot bijna nul in 2007. Dit betekent dat in de komende jaren vanuit de opleiding nog maar weinig bedrijfsartsen op de arbeidsmarkt zullen instromen. De vraag is of de veronderstellingen over de uitstroomcijfers die tot nu toe zijn gehanteerd wel adequaat zijn. De uitstroomgegevens zijn vooral gebaseerd op berichten van organisaties/instellingen waar bedrijfsartsen werkzaam zijn. Door veranderingen in de wetgeving in 2005 hebben diverse organisaties/instellingen bedrijfsartsen moeten afstoten. Er ontstond een stevige concurrentie tussen de verschillende Arbodiensten, waarbij grote klanten overstapten van de ene Arbodienst naar de andere. Dit betekent dat er ook Arbodiensten zijn die juist nieuw personeel moesten aantrekken. Dit wordt deels bevestigd door de gegevens uit de vragenlijst onder de Arbodiensten en zelfstandig gevestigde bedrijfsartsen. Wij zien dat er enerzijds Arbodiensten zijn die personeel hebben moeten afstoten en anderzijds Arbodiensten die zijn gegroeid. Zo blijkt bijvoorbeeld dat 77% van de instroom bij de kleine Arbodiensten afkomstig is uit een andere Arbodienst. Bij de uitstroom zien we een iets ander beeld. Meer dan een kwart gaat naar een andere Arbodienst en eveneens een kwart is als zelfstandig bedrijfsarts aan de slag gegaan. Het aantal zelfstandige en freelance bedrijfsartsen is dan ook in de afgelopen jaren sterk gestegen. Naar schatting zijn er in 2008 rond de 350 zelfstandige en freelance bedrijfsartsen. Sinds 2006 zou het aantal met circa 39% zijn gestegen.

Bovengenoemde cijfers laten zien dat binnen de beroepsgroep bedrijfsartsen in de afgelopen jaren waarschijnlijk sprake is geweest van een hoge mobiliteit, waarbij er veel personeelsverloop is tussen Arbodiensten maar met name vanuit de Arbodiensten naar de groep zelfstandige/freelance bedrijfsartsen. Die hoge mobiliteit zou op zich een verklaring kunnen zijn voor het grote aantal vacatures in de Arbeidsmarktmonitor van Medisch Contact. Daarin voeren de bedrijfsartsen al vele jaren de lijst aan van specialismen met relatief de meeste vacatures. Aan de andere kant moet worden geconstateerd dat het aantal via de NIVEL vragenlijst gemeten vacatures bij de Arbodiensten veel lager is (48) dan op basis van Arbeidsmarktmonitor wordt gepubliceerd (101). De vacaturegraad op basis van het NIVEL onderzoek (2,5%) lijkt veel meer overeen te komen met de gebruikelijk vacaturegraad cijfers. Dit verschil zou er op kunnen duiden dat er wellicht een grote concurrentie is tussen de Arbodiensten voor wat betreft het aantrekken van geregistreerde bedrijfsartsen. In 2008 zien we in de banenmonitor zelfs dat – met uitzondering van het laatste kwartaal – het aantal vacatures snel toenam. Echter, als we de

vacatures aan een nader onderzoek onderwerpen dan blijkt dat in een deel van vacatures (18%) niet alleen bedrijfsartsen mogen solliciteren maar ook basisartsen. Dit zou betekenen dat het aantal vacatures voor alleen geregistreerde bedrijfsartsen lager is dan tot nu werd aangenomen. De vraag is dan ook of de banenmonitor zoals dat tot op heden functioneert een adequaat instrument is om inzicht te geven in situatie op de arbeidsmarkt voor bedrijfsartsen. In de afgelopen jaren blijkt dat een deel van de functies die tot dan toe door geregistreerde bedrijfsartsen werden vervuld in toenemende mate door basisartsen (arbo-artsen) worden bekleed. Toch zijn het nog geen grote aantallen. Bij de grote Arbodiensten gaat het om circa 13% van de functies voor een bedrijfsarts en bij de kleine Arbodiensten om 2% van de functies.

Om voor bedrijfsartsen opnieuw goede capaciteitsramingen te kunnen uitvoeren zullen verschillende gegevensverzamelingen opgezet moeten worden. In de eerste plaats zal inzicht verkregen moeten worden in de omvang van de te verwachten uitstroom, dat wil zeggen het aantal bedrijfsartsen dat met de werkzaamheden stopt. Om dit gegeven boven water te krijgen zullen gegevens op individueel niveau verzameld moeten worden, individuen kunnen aangeven wanneer men is gestopt of wanneer men van plan is te gaan stoppen en welke redenen daaraan ten grondslag liggen of hebben gelegen. Gezien de huidige leeftijdsopbouw van bedrijfsartsen lijkt het niet onwaarschijnlijk dat op korte termijn een groot aantal bedrijfsartsen met de werkzaamheden zullen stoppen; 14% van de geregistreerde bedrijfsartsen is ouder dan 55 jaar. Overigens moet hierbij worden aangetekend dat het gaat om geregistreerde bedrijfsartsen. Een deel van hen zou reeds al gestopt kunnen zijn. Daarmee wordt het volgende probleem blootgelegd, namelijk dat er geen actuele gegevens zijn over het aantal werkzame bedrijfsartsen.

Om zowel inzicht te krijgen in de uitstroom als het aantal werkzame bedrijfsartsen zal op reguliere basis via een vragenlijst gegevens verzameld moeten worden bij de individuele bedrijfsartsen. Dit zou via een steekproefonderzoek onder geregistreerde bedrijfsartsen uitgevoerd moeten worden.

Naast bovengenoemde gegevensverzamelingen over het aanbod zullen ook gegevens over de vraag naar bedrijfsartsen verzameld moeten worden. Daartoe zou op reguliere basis een vragenlijst uitgezet moeten worden onder de Arbodiensten. Aan de hand hiervan kan bijvoorbeeld in beeld worden gebracht of men vacatures heeft en wat voor ontwikkelingen men kan verwachten in het personeelsbestand aan bedrijfsartsen. Daarbij kan een onderscheid gemaakt, worden naar type functie waar naar gezocht wordt (geregistreerde bedrijfsarts, basisarts of bedrijfsarts in opleiding).

De conclusie is dat als het Capaciteitsorgaan voor bedrijfsartsen adequate capaciteitsramingen wil uitvoeren, de huidige informatievoorziening ontoereikend is. Daartoe is het noodzakelijk om op reguliere basis zowel een gegevensverzameling onder de individuele geregistreerde bedrijfsartsen uit te voeren als onder de Arbodiensten. De rol van de Arbeidsmarktmonitor van Medisch Contact is in deze niet meer als een eerste indicator voor mogelijke ontwikkelingen op de arbeidsmarkt voor bedrijfsartsen.

Literatuur

Capaciteitsorgaan (2008). Capaciteitsplan 2008 voor medische, tandheelkundige, klinisch technologische en aanverwante vervolgopleidingen. Advies 2008 over de initiële opleiding geneeskunde. Utrecht, Capaciteitsorgaan.

Capaciteitsorgaan 2008. Vacatures voor bedrijfsartsen. Interne notitie. Utrecht, Capaciteitsorgaan.

Capaciteitsorgaan (2005). Capaciteitsplan 2005 voor medische, tandheelkundige, vervolgopleidingen. Advies 2005 over de initiële opleiding geneeskunde. Utrecht Capaciteitsorgaan.

Crommentuyn R (2008). Het Walhalla ligt in het westen. Medisch Contact, 63, nr 29-30, p 1258-1261.

SGRC Jaarverslagen 2000-2008. Utrecht, SGRC

Velden van der LFJ, L.Hingstman, W van der Windt en E.J. E. Arnold (2008). Raming benodigde instroom per medische en tandheelkundige vervolgopleiding 2009-2019/2025. Utrecht, NIVEL.